

Turismen som forurensningsfaktor – turistens behov for uberørt natur

Direktør Erling Storrusten

Etter foredrag i Norsk Forening for Vassdragspleie og Vannhygiene 27. mars 1968.

I Norge befinner vi oss ennå på et stadium der vannforurensningene lettere lar seg mestre enn ellers i Europa. Men hvilken rolle vil turismen spille som forurensningsfaktor?

For å kunne vurdere dette må vi ha klart for oss hvilke krav den urbaniserte europeer har med relasjon til vårt tema. Vi må ha et begrep om hvor stor trafikken her i landet vil bli, om spesielle steder vil bli frekventert hyppigere enn andre, og vurdere hvilken naturfølelse og ordenssans turistene vil ha.

Den urbaniserte europeer har en annen miljømessig bakgrunn enn vi nordmenn generelt sett har. Vi må derfor vente at et stort innrykk av europeere vil kunne føre til forurensningsmuligheter som er mer eller mindre fremmede for oss i dag.

Jeg er ikke sikker på at den urbaniserte europeer vil ha de samme behov som vi har. Når mennesker gjennom flere generasjoner er oppvokst i kaninbur, har levd bare på asfalt, har sittet bare i en bil eller i et fly når de skal fra et sted til et annet, er jeg slett ikke sikker på at de reagerer på samme måte overfor renheten i naturen, og naturen i det hele tatt, som vi gjør.

Den urbaniserte europeer må antas å ville stille de samme krav til hoteller, pensjonater, fritidshus m. m. som han stiller til sitt hjem, det vil si høy komfort i kjøkkenet, i badeværelset m. m. Kravet om å komme tilbake til naturen, tilbake til det primitive i hytta vil sannsynligvis ikke være et naturlig behov for flertallet av europeere.

Den urbaniserte europeer er videre vant til å ha mennesker omkring seg hele tiden og dette vil kunne føre til konsentrasjoner av turister på spesielle steder.

Sannsynligvis gjør vi klokt i å regne med at majoriteten av fremtidens europeere har et noe annet syn på sansen for naturens renhet og skjønnhet enn det vi har, og at det kanskje bare er et sted mellom 10 og 30 % av den fremtidige urbaniserte européiske befolkning som deler vårt syn.

Imidlertid bør vi også rette blikket mot oss selv og håpe at vi og våre etterkommere bevarer sansen for disse ting.

I dagens situasjon har vi tre hovedkategorier av reisestrømmer, den globale, nabolandstrafikken og korttidstrafikken. Den globale reisestrømmen kan vi uten videre se bort fra. Med nabolandstrafikken stiller det seg noe anderledes. Denne reisestrømmen gjennomgår en meget sterk eks-

pansjon, først og fremst på grunn av privatbilen. Nabolandstrafikken vil få en aksellerende økning i årene som kommer, men denne økningen vil først og fremst slå ut i andre land på grunn av vårt lands geografiske beliggenhet.

Sett på bakgrunn av vårt tema er korttidstrafikken sannsynligvis den alvorligste. Korttidstrafikken fremkommer ved at folk tvinges til å bo på det sted de må arbeide, men hvor de ikke ønsker å bo. Så tilbringer de sine weekender og sine temmelig mange korte ferier på et sted hvor de ønsker å oppholde seg, med andre ord enten på hytta eller i et typisk weekend-område. Korttidstrafikken er den mest dynamiske av alle de tre reisestrømmene. Den omfatter ikke først og fremst utlendinger, men oss selv. For 10 år siden kaltes denne trafikken for nistepakketurismen. Den har imidlertid i dag antatt helt andre dimensjoner, og det er denne strømmen som sprenger våre kommunikasjonsanlegg. Våre urbaniserte steder vil sannsynligvis bli omgitt av weekendbelter med en radius på opptil 300 km.

De største problemene vil vi få i hytteområdene, campingområder og i våre egentlige utfluktsområder. Det er da viktig å peke på nødvendigheten av en konsentrert utbygging av hytte- og campingområder, slik at vi får råd til å foreta de nødvendige grunnlagsinvesteringer for å sikre naturen mot forurensninger.

Fri camping bør nevnes spesielt da regelen om fri camping her i landet er enestående i Europa. Hvis naturen ikke skal bli tilgriset noe aldelers

forferdelig må vi få visse restriksjoner og visse reguleringer for camping. Blant annet må vi få belter langs veiene hvor fri camping er forbudt.

Tenker vi på den rent estetiske siden av saken, forekommer det meg nokså opplagt at vi vil måtte ønske å få disse brukerne av naturen konsentrert slik at de i hvert fall har en papirkurv eller avfallstønne å kaste fra seg i istedenfor å bruke et område på ca. 200 meters bredde langs våre veier til avfalls plass.

Kravet til øket standard på campingsektoren vil nødvendiggjøre sanitæranlegg. Vi har lettere for å etterkomme de krav som stilles til renheten i naturen hvis campingtrafikken ledes inn i visse kanaler enn om den fortsetter fritt.

De større turistanlegg er vel relativt bra sikret gjennom det nåværende lovverket, og håndheves disse regler vil neppe disse turistanleggene volde større problemer.

Hva vil bli utbygget for å ta imot turistene og hvor vil utbyggingen skje? Vi vil få utbygging av fritidsbyer i form av hyttekonsentrasjoner, campingplasser o.l. i en sone rundt våre tettbebyggelser. Vi vil få utbygging av campinghytter, campingplasser og motellanlegg langs våre veier. For å ta seg av den motoriserte korttidstrafikk og den motoriserte nabolandstrafikk vil vi også få en del større anlegg i form av hoteller, visse steder. Sannsynligvis ikke moderne hoteller i dagens betydning, fordi vår kostnadsstandard vil bli så høy at det blir dyrt å bygge fremtidige hotellanlegg som er presis slik som de er i dag. Alle disse stedene vil sannsyn-

ligvis bli pålagt å ha renseanlegg som motvirker en betenkelig forurensning, og konkurransen vil tvinge dem til å holde en viss estetisk standard. Problemområdene vil antakelig bli de begrensede stripene, beltene rundt storbyene og langs landeveiene og dertil enkelte konsentrerte turistutbygde steder.

Spørsmålet om turistens naturfølelse og ordenssans må vurderes ut fra den kjensgjerning at renovasjonsvesenet er et vel innarbeidet serviceapparat. Det vil derfor være nødvendig med renovasjonsvesen i både hyttebyer, store campinganlegg (både med teltplass og med hytter) og de mer konsentrerte turistutbygningsstedene.

Hvor blir så sjarmen igjen av naturen? Norge er det tynnest befolkede land i Europa. Norge vil sannsynligvis få færre besøkere enn de andre land. Derfor vil problemene med hensyn til utenlandske turister bli mindre hos oss enn i andre land. Vårt utgangspunkt i dag er godt, og ved å trekke våre forholdsregler på et tidlig tidspunkt på grunnlag av utenlandske erfaringer, vil vi kunne gardere oss mot uheldige virkninger av turismen.

Diskusjon

etter foredraget.

Overingeniør Nedenes hevdet at nordmenn og utlendinger om 10—15 år vil forlange moderne komfort i f. eks. hyttene. Dette vil av økonomiske grunner forde konsentrasjoner av hyttene m. m. ved resipienter som tåler lavgradig rensing.

Overingeniør Storsæter støttet Storrusten og påpekte at noe snart må gjøres. Han mente det var behov for renovasjonsvesen i og ved våre turistanlegg m. m., og trodde lite på at opplysning ville hjelpe.

Overingeniør Skagestad mente at det var urealistisk i denne diskusjon å ta utgangspunkt i hytteeierens krav til komfort. Dette er en urealistisk problemstilling så lenge avløpsproblemene for den permanente bebyggelse ikke er løst. Han mente det kunne være aktuelt å etablere totalforbud mot vannklosett i hyttebyer inntil videre.

Fylkeslege Tjønn takket Storrusten for foredraget og var enig med ham i hans synspunkter. Spørsmålet er nå hvem som skal gjøre noe med denne tilgrisingen. Våre lovregler? Bygningsloven? Ved vedtekt til bygningsloven kan en sikre vannforsyningen, men ikke gjøre noe med privetene. Man må også ha hånd om privet- og kloakkforholdene. En lovhemmel må til.

Fylkeslege Lied hevdet at man tidlig må sikre seg vannkilder ved klausulering. Han kom inn på problemene vedrørende fri camping som ikke er underlagt helserådet. På grunnlag av erfaringer fra Setesdal der det var

lagt opp til regulert camping som ikke ble benyttet, anbefalte han at retten til fri camping blir begrenset.

Generalsekretær Lyng var enig med Storrusten. Man må regne med at turistene vil være passive og tiltrukket av attraktive steder. Han mente at weekend-trafikken ville by på de største problemene. Han kom inn på fjellplanloven som tilsier at snaufjellet blir friarealer uten hytter, og mente det var synd at Strandloven ikke er gjort gjeldende på fjellet. Forøvrig mente han at industrien og tettbebyggelsen er de farligste forurensningskilder for våre vassdrag, ikke fritidsbebyggelsen.

Advokat Schieflo mente at korttidsstrafikk til hytte ikke var for turisme å regne. Han mente at det foregår et utstrakt og effektivt arbeide for utnyttelse av fjellområder til hyttebebyggelse, og henviste til at Selskapet for Norges Vel utfører et utmerket arbeide her. Han anbefalte NFFVV å søke kontakt med Selskapet for Norges Vel for å ta opp disse spørsmål. Han var forøvrig enig i at fri camping måtte bli forbudt, for eksempel i en avstand av et par hundre meter fra vei.

Advokat Mack mente man burde tenke litt elastisk med hensyn til bruk av vann og kloakk. Han mente forøvrig at NFFVV og Landslaget for Reiselivet i Norge burde gå inn for en aksjon mot søppeldeponering langs landeveiene, og hevdet at skoleungdom burde bli med på ryddeaksjoner. Han trodde på oppdragelse på dette området.

Direktør Storrusten hevdet at vi skal arbeide for å få de turister som

tjener våre interesser. Vi har tid til å se oss om og tenke oss om. Ikke bare Norge har uberørt natur. I dag er det lettere å reise til Sveits, kan-skje Sahara, enn til Geilo. Vi må lage attraktive rasteplasser, campingplasser etc., uten restriksjoner.

Forstmester Amlie mente at opplysning var meget viktig, og foretrakk opplysning og kunngjøringer fremfor restriksjoner. Han nevnte eksempler fra Skienområdet. I slutten av sitt innlegg kom han inn på at luftforurensninger skaper vanskelige problemer.

Sivilingeniør Bjelke var ikke umiddelbart enig med Nedenes med hensyn til plasseringen av fritidsbebyggelsen. Likesom Lyng mente han at fritidsbebyggelsen representerer en mindre forurensningsfaktor for vassdragene våre enn avløpsvann fra tettbebyggelse og industri. Han mente at man først burde prøve å redusere forurensningene fra den permanente bebyggelse. Bjelke viste med talleksempler at det vil være nødvendig med nytenking for å fremskaffe rimelige vann- og kloakkanlegg for fritidsbebyggelsen. Vann- og kloakkanlegg etter konvensjonelle metoder vil føre til et investeringsbehov på 10—25 000 kr. pr. hytte. Bygges det 10—15 000 nye hytter pr. år frem til år 2000, medfører det investeringer på 100—350 millioner kr. pr. år i vann- og kloakkanlegg for fritidsbebyggelsen.

Dr. Svindland nevnte at Selskapet for Norges Vel hadde nedsatt 2 komitéer for vurdering av renovasjonsproblemet. Forøvrig foreslo hun en utvidelse av loven om kommunalt renhold.

Dr. *Andreassen* nevnte at utviklingen følges i Helsedirektoratet. Forhåpentligvis vil forskrifter for vann, kloakk og renovasjon bli satt i funksjon i løpet av 1968. Han avsluttet innlegget med et spørsmål om hvor det blir av kjemikalieklosettene innhold, hvordan kjemikalieene eventuelt nedbrytes eller forøvrig opptrer og mente dette burde utforskes.

Direktør Storrusten avsluttet debatten med å anbefale at man gikk inn for de positive løsninger.

Stadslege Krohn (innlegg sendt til NFVV) pekte på problemene ved fri camping, men hevdet at hvis fri camping blir forbudt må den erstattes av et økt antall campingplasser. Vanskelighetene ved campingplassene, som er underlagt helserådets godkjennelsesmyndighet, er manglende kloakk-system samt brukbar resipient for avløpsvann. Helserrådet vil helst ha campingplassene så store at de har økonomisk grunnlag for skikkelige toilett- og renovasjonsforhold. Han kom så inn på planene om hytteområder og mente det burde stilles føl-

gende betingelser før slike planer blir godkjent:

1. Endelig disposisjonsplan på lang sikt for den maksimale utbygging i fremtiden både på det aktuelle område og andre nærliggende områder.
2. Sikkerhet for at hele området kan skaffes hygienisk tilfredsstillende drikkevann, helst fra en felles vannkilde.
3. Sikkerhet for at det er resipientmuligheter av slik art at vassdrag ikke forurenses av avløpsvann utover det hygienisk og estetisk forsvarlige.
4. Sikkerhet for at det er mulig å etablere tilfredsstillende renovasjonsordning.

Han pekte på behovet for en koordinering av arbeidet i departementene og fremsatte tanken om å sende en henstilling fra NFVV til myndighetene sentralt (regjeringen) om å sørge for denne koordineringen, f. eks. gjennom samarbeidsråd med representanter fra de forskjellige departementer.